

Lapsilähtöiset siirtymätilanteet varhaiskasvatuksessa

Laura Hihnala-Haataja ja Katja Pehkonen

2021 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Lapsilähtöiset siirtymätilanteet varhaiskasvatuksessa

Laura Hihnala-Haataja

Katja Pehkonen

Sosionomi

Opinnäytetyö

Toukokuu, 2021

Laura Hihnala-Haataja, Katja Pehkonen

Lapsilähtöiset siirtymätilanteet varhaiskasvatuksessa

Vuosi 2021 Sivumäärä 378

Tämä on kehittämistyönä toteutettu opinnäytetyö, joka on suunnattu varhaiskasvatukseen. Opinnäytetyössä nostetaan esiin siirtymätilanteita, joissa lapsille tulee odotuksen hetkiä päiväkotipäivän aikana.

Tavoitteena oli kehittää odotustilanteita lapsilähtöisemmiksi vastaamaan varhaiskasvatukselle asetettuja tavoitteita sekä tuottaa ideapaketti varhaiskasvatuksen työntekijöille suunnittelun tueksi näihin hetkiin.

Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä toisen opiskelijan työpaikalla. Näin pystyimme linkittämään yhteen työelämän sekä tämän opinnäytetyön aiheen. Käytimme opinnäytetyössä havainnointimenetelmää, jolla havainnoimme siirtymien sujumista alkaen edellisen toiminnan loppumisesta ja päättyen seuraavan toiminnan alkuun. Kiinnitimme huomiota erityisesti odotusaikoihin ja etukäteen suunniteltuun oheistoimintaan pakollisissa odotuksissa sekä johdonmukaiseen ohjaamiseen aikuisten toimesta. Kyselimme prosessin eri vaiheissa tiimin jäseniltä mielipiteitä ja näkökulmia näihin seikkoihin. Opinnäytetyössämme käytimme myös teemahaastattelua sekä avointa haastattelumenetelmää. Käytimme yleisesti ryhmähaastattelua, koska kehittämistehtävään osallistui koko tiimi, jossa on neljä henkilöä.

Ideapaketissa on konkreettisia, varhaiskasvatussuunnitelman (2018) mukaisia, oppimisen alueisiin sidottuja neuvoja siirtymien sujuvoittamiseksi. Ideapakettia voidaan sellaisenaan käyttää ja soveltaa myös muissa ryhmissä ja päiväkodeissa. Ideapaketissa käytettävät tarvikkeet ja materiaalit ovat yleisesti varhaiskasvatuksen käytössä olevia tai helposti hankittavia.

Asiasanat: lapsilähtöisyys, rutiinit, siirtymätilanteet, toimintakäytänteet, varhaiskasvatus

Laura Hihnala-Haataja, Katja Pehkonen

Child-oriented transition situations in early childhood education

Year	2021	Pages	378
------	------	-------	-----

This is a thesis carried out for development of practises in the field of early childhood education.

The thesis brings up daily situations in the daycare centre, when the children need to wait for some time when moving from one activity to another.

It was our purpose to develop these waiting situations into more child-oriented ones to correspond to the goals, which are set for early childhood education, as well as produce a package of ideas for the education staff to help them when planning for these situations.

The work itself was carried out in practice at the workplace of one of the students.

In this way we were able to relay the subject of this thesis to working life. We used a method of observation, with which we could observe the transition from the end of one activity to start of another. We especially paid attention to the length of time needed for obligatory waiting moments and the beforehand planned ancillary activities aswell as to the consequent guidance by the adults. During the different stages of the process we inquired from the team members about their opinions and points of view as to these facts. We also used group interviews and an open interview method although we generally used a group interview because the whole team of four members took part in the development task.

The package of ideas consists of practical advice, in accordance with the Early Childhood Education Plan (2018), connected to areas of learning as to how to smoothen these situations.

The package can be used and is suitable for other groups and day care centres and the items and materials are commonly used in centres or are can be easily purchased. The things and materials are commonly used in centres or are can be easily purchased.

Keywords: child-oriented, early childhood education, operating practices, routines, transition situations

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja hyödynnettävyys	8
3	Varhaiskasvatus.....	8
3.1	Lapsilähtöisyys.....	9
3.2	Siirtymätilanteet	10
3.3	Toimintakäytänteet.....	11
3.4	Rutiinit.....	12
3.5	Varhaiskasvatussuunnitelma	12
4	Tutkiva kehittäminen	13
4.1	Havainnointi	15
4.2	Tutkimushaastattelu.....	16
5	Toiminnan dokumentointia	17
6	Luotettavuus ja eettiset kysymykset	22
7	Pohdintaa ja johtopäätöksiä.....	23
	Liite 1: Viikkorunko.....	29
	Liite 2: Ideoita siirtymätilanteiden sujuvoittamiseksi	34
	Ideavihkonen (Nämä ovat ehdotelmia huomioiden lapsen viireystila ja motivaatio):	35

1 Johdanto

Teimme opinnäytetyön parityönä. Suuntaudumme molemmat varhaiskasvatukseen, joten oli luontevaa tehdä tämä opinnäytetyö yhdessä. Työskentelemme kumpikin tällä hetkellä varhaiskasvatuksen opettajina 2-5-vuotiaiden ryhmässä.

Halusimme syventyä tähän aiheeseen ja kehittää omalla työpaikalla siirtymätilanteita lapsilähtöisempään suuntaan. Havaitsimme, että siirtymätilanteet jäivät herkästi arjessa aikataulujen ja suorittamisen alle, jolloin ne eivät välttämättä yltäneet varhaiskasvatussuunnitelman (2018) tavoitteisiin eivätkä antaneet lapsille kokopäiväpedagogiikan mukaista, riittävän suunniteltua ohjausta. Valitsemalla tämän aiheen pystyimme konkreettisesti myös linkittämään sen yhteen työelämän kanssa.

Opinnäytetyö toteutettiin päiväkodissa, toisen opiskelijan työpaikalla. Tarkoituksenamme oli kehittää tällä hetkellä yhden ryhmän 3-5-vuotiaiden oppimisympäristöä. Ryhmässä oli opinnäytetyötä tehdessämme 21 lasta. Ryhmässä työskenteli tuolloin yksi varhaiskasvatuksen opettaja, kaksi varhaiskasvatuksen lastenhoitajaa sekä yksi erityisavustaja.

Kehittämistyö opinnäytetyönä tarkoittaa ammattikentässä ohjeistamista käytännön toimintaan, opastamista, toiminnan järjestämistä ja/tai järjeistämistä. Toiminnallisessa opinnäytetyössä on tärkeää, että tutkimusviestinnän keinoin työssä yhdistyvät käytännön toteutus sekä sen raportointi. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9.)

Kehittämistehtävänä oli tuottaa ideavihkonen, jossa on konkreettisia, Varhaiskasvatussuunnitelman (2018) mukaisia, oppimisen alueisiin sidottuja ideoita siirtymien sujuvoittamiseksi. Ideavihkosta voidaan sellaisenaan käyttää ja soveltaa myös muissa ryhmissä ja päiväkodeissa.

Teimme kehittämistyönä opinnäytetyön, joka on suunnattu varhaiskasvatukseen. Kehitimme ideoita, jossa lähdimme rytmittämään ja kehittämään päiväkotiryhmän siirtymätilanteita, kuten aamupäivän ulkoilun, lounaan ja välipalan jälkeen aina seuraavaan toimintoon siirtymät, esimerkiksi ulos, päiväunille tai sisäleikkeihin. Halusimme keskittyä erityisesti odotustilanteiden kehittämiseen lapsilähtöisemmiksi vastaamaan varhaiskasvatukselle asetettuja tavoitteita. Tämä aihe kumpusi meidän molempien opiskelijoiden työelämästä käsin.

2 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja hyödynnettävyys

Opinnäytetyön tarkoitus oli kehittää ryhmän siirtymätilanteita lapsilähtöisemmiksi. Tavoitteena oli uudistaa toimintakäytänteitä siirtymätilanteiden osalta, joka käsittää ajanjakson edellisen toiminnan lopettamisesta seuraavan toiminnan aloitukseen. Emme käsitelleet lasten tuonti- ja hakutilanteita emmekä yhden toiminnan sisällä tapahtuvia siirtymiä.

Tavoitteena oli luoda siirtymätilanteet lapsille ja aikuisille selkeiksi ja johdonmukaisiksi, jotka ovat pedagogisesti perusteltuja sekä suunniteltuja, ja joissa lasten toiveet ja tarpeet on otettu huomioon. Halusimme esisijaisesti vähentää lasten paikallaan pysymistä vaativia odotteluhetkiä, kuten ruokailun jälkeen päivälevolle menon odottelu niin ruokapöydässä kuin vessajonossakin, ja suunnitella väistämättä siirtymissä syntyviä odotushetkiä varten pedagogisesti perusteltua toimintaa. Näillä toimilla tavoittelimme rauhallisempaa lapsiryhmää, jossa jokainen lapsi tietää mitä häneltä odotetaan, sillä hetkellä ja seuraavaksi. Tavoitteena oli myös tuottaa konkreettinen ideavihkonen, jossa on oppimisen alueisiin sidottuja ideoita siirtymien sujuvoittamiseksi. Tarkemmin ideaehdotukset/puuhat tulivat valikoiduksi lasten innostuksen ja mielenkiinnon kohteiden mukaan sekä heidän ehdotuksistaan.

3 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan suunniteltua ja tavoitteellista toimintaa. Näillä tavoilla edistetään lasten kasvua, kehitystä sekä oppimista. Pedagogiikka painottuu toiminnan suunnittelussa. Päiväkotien toimintaa ohjaavat varhaiskasvatuslaki (2018) sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018). Päiväkodissa on päiväkodin johtajan lisäksi eri nimikkeillä olevaa henkilökuntaa. Päiväkodissa on töissä varhaiskasvatuksen opettajia, varhaiskasvatuksen sosionomeja ja varhaiskasvatuksen lastenhoitajia. Päiväkodissa voi työskennellä myös varhaiskasvatuksen erityisopettaja (veo) sekä kieli- ja kulttuuriopettaja (kieku). Päiväkodissa voi myös olla töissä avustajia, opiskelijoita, harjoittelijoita, ruokapalveluista vastaava ihminen sekä siivoushenkilökuntaa. (Korhonen 2019, 2.) Varhaiskasvatuksessa arvoperustana on lapsuuden itseisarvo, ihmisenä kasvaminen, yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus, perheiden monimuotoisuus, terveellinen ja kestävä elämäntapa (Korhonen 2019, 23).

Lapsi on tärkeä ja ainutlaatuinen omana itsenään. Lapsella on kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi tulemisen oikeus. Henkilökunta on tukemassa lasten kasvua ihmisyyteen. Tätä kuvailee pyrkimys totuuteen, hyvyteen. Pyrkimyksenä on myös oikeudenmukaisuus ja rauha. Lasten oikeuksiin kuuluvat hyvä opetus, huolenpito ja kannustava palaute. Lasten oikeuteen kuuluvat myös oikeus leikkimiseen ja siihen, että kuuluu ryhmään. Varhaiskasvatuksessa lapsella on olla mahdollisuus kehittää taitoja sekä tehdä valintoja sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muista syistä riippumatta. Lapsi voi tuntea perheensä tärkeäksi, kun perheen identiteettiä ja perhesuhteita tuetaan. Lapsia ohjataan terveellisiin

elämäntapoihin. Lapsille annetaan mahdollisuus kehittää tunnetaitoja ja esteettistä ajattelua. (Korhonen 2019, 23.)

3.1 Lapsilähtöisyys

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa sanotaan, että lapsella on oikeus oman mielipiteen ilmaisuun itseään koskevissa asioissa ja ne tulee ottaa huomioon lapsen kehitystason ja iän mukaisesti (Unicef). Varhaiskasvatuksessa lapsilähtöisyydellä tarkoitetaan, että toimintaa suunnitellaan ja järjestetään lapsia kuullen ja heidän mielipiteensä huomioiden. Se ei tarkoita toiminnan järjestämistä täysin lapsen halujen ja toiveiden mukaan, mutta ei myöskään yksin aikuisjohtoisesti, vaan nämä yhteen sovittamalla. (Ranta 2018.)

Lapsen tulee voida vaikuttaa toimintaan myös muutoin, kuin suoraan sanomalla. Esimerkiksi kasvattajien havainnoinnilla ja toiminnan ohjauksella voidaan saada tietoa lapsen tuen tarpeista sekä mielenkiinnon kohteista. (Ranta 2018.) Lapset ja henkilökunta oppivat yhdessä ja toisiltaan. Varhaiskasvatuksessa toimitaankin yhteisönä, missä arvioidaan toimintaa, haastetaan itseään, mutta myös tunnistetaan ja hyödynnetään yhteisön vahvuuksia. Henkilökunnan osaaminen sekä koulutus on todettu suosituksissa ja tutkimuksissa tärkeimmiksi laatutekijöiksi. Lapsen kehityksen ymmärtäminen on tärkeää. Tärkeitä asioita ovat myös kyky organisoida ja ohjata pedagogisia tilanteita. Pedagogiikkaan kuuluu vuorovaikutusta, kuulemista sekä myös kuuntelemista. Pedagogiikkaan kuuluu myös taito keskustella yhdessä lasten kanssa. Eri mielipiteille sekä tunteille on tilaa oppivassa yhteisössä. Oppivassa yhteisössä rohkaistaan kokeilemaan, yrittämiseen sekä myös sinnikkyyteen. Oppivassa yhteisössä sallitaan erehtyminen. Yhteisöä vahvistavat yhdessä tekeminen sekä osallisuuden kokemukset. (Kangas, Vlasov, Fonsén, Heikka 2018,16.)

Uudet tuulet- matkalla tulevaisuuteen ”kirjasesta” yhteenvetona, pedagoginen dokumentointi- osiossa todetaan, että varhaiskasvatuksessa ei vielä aikuis- ja lapsilähtöisten näkökulmien käsitteiden määrittely ja käyttö ole selkeitä kaikille työntekijöille. Lasten mielenkiinnon kohteet ja tarpeet ovat ensimmäisenä lapsilähtöisessä toiminnassa, johon myös laki ja Varhaiskasvatussuunnitelma (2018) velvoittavat. Käytännössä toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen on vielä kuitenkin usein aikuislähtöistä. Varhaiskasvatuksen arjessa se saattaa näyttäytyä muun muassa jäykähköinä ruoka-, lepo- sekä siirtymäkäytänteinä. Myös esimerkiksi toimintaa suunnitellaan tuokiopohjaisena, lapsilähtöisen, prosessimaisen suunnittelun sijaan. (Lund, Väliaho 2021,37.)

Varhaiskasvatuksessa kehittävä arviointi paneutuu siihen, että toimintakulttuuria muokataan. Esimerkiksi Vasun avustuksella on hyvä tarkastella kriittisesti juuri lapsen näkökulmista käsin vanhoja, käytössä olevia sekä tarjolla olevia toiminnan organisoinnin ja tekemisen tapoja.

Onkin mietittävä ratkaisuja, mitkä tukisivat lasten osallisuutta, hyvinvointia ja oppimista varhaiskasvatuksessa. Tällä tavoin toimittaessa on olemassa mahdollisuus, tai se saattaa olla myös joidenkin työntekijöiden mielestä uhka, että oikeasti toimintakulttuuri muuttuu. Joillekin tietyille toimintatavoille ei riitä selitykseksi se, että täällä on aina ennenkin tehty näin, vaan ennemmin se on varoituksena siitä, että on hyvä pian arvioida asiaa uudesta näkökulmasta. Voi myös hyvin olla mahdollista tämän arvioinnin jälkeen, että vanhoja ja hyviä toimintatapoja voi käyttää jatkossakin. Tai sitten voidaan huomata, että jokin toimintakulttuurissa vaatiikin päivittämistä. Juuri tämä pedagoginen dokumentointi tekee näkyväksi näkymättömän sekä myös helpommin arvioitavaksi. (Lund, Väliaho 2021, 37.)

3.2 Siirtymätilanteet

Siirtymätilanteet ovat tilanteita, jotka toistuvat päivittäin ja ovat oleellinen osa lapsen päiväkotipäivää. Tällaisia siirtymätilanteita ovat esimerkiksi sisältä siirryttäessä pukemaan ja ulos, ulkoa siirryttäessä sisälle riisumaan, ruokailusta vessaan ja päiväunille sekä ohjatuista teema-tuokioista, kuten jumppa, siirryttäessä seuraavaan toimintaan, esimerkiksi ulos tai välipalalle. Leppäsen progradu-tutkimuksessa (2017) päiväkotipäivän aikana tapahtuvia erilaisia tapahtumia ja tilanteita on kuvattuna episodeina, joilla on tietty tavoite sekä alku ja loppu. Siirtymätilanteet tällaisten episodien välissä taas ovat siltaepisodeja, jotka liittävät yhteen kaksi erillistä pääepisodia. (Leppänen 2017, 16). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) siirtymätilanteet on määritelty hoitotilanteiksi ja hoitotilanteet taas ovat sekä opetus- että kasvatustilanteita, joissa opitaan itsestä huolehtimista, ajan hallintaa, sekä vuorovaikutustaitoja sekä omaksutaan tottumuksia.

Siirtymätilanteet nähdään usein vain väliaikoina, jolloin siirrytään paikasta toiseen ilman tavoitteita, eikä niitä ole suunniteltu etukäteen. Siirtymätilanteiden suunnittelussa tulisi ottaa huomioon lapsen taustat mm. kielen, kulttuurin ja sosiaalisuuden näkökulmasta sekä huomioida yksilöllisyys ja joustavuus. Tavoiteltavaa siirtymissä voisi olla omatoimisuus, joustavuus sekä loogisuus ja siirtymätilanteita tulisi tarkastella oppimisen paikkana. (Leppänen 2017, 16-17.)

Päiväjärjestystä tehtäessä pitää huomioida siirtymät tilanteesta toiseen. Siirtymätilanteet on myös hyvä suunnitella huolellisesti. Samaan aikaan tapahtuvat toiminnat tuovat ruuhkaa ja kilpailua, mutta mietityt säännöt ja järjestys päivässä auttavat siihen, että lapsille tulee hyviä tottumuksia. Näin lapset pystyvät valmistautumaan omatoimisesti seuraavaan tilanteeseen, esimerkiksi johonkin omaehtoiseen leikkiin tai uloslähtöön. Lapsille tuottaa fyysistä levottomuutta pitkä odottelu. Esimerkiksi aikuinen saattaa tehdä valmisteluja itse ja lapset joutuvat odottamaan. On tärkeää miettiä ennakoon, kuinka tilanteet saadaan joustaviksi. (Helenius & Lummelahti 2018, 160.)

Henkilökunnalta tarvitaan toiminnan suunnittelua ja kannustamista toimintaan ilman, että kielletään sekä esimerkin näyttämistä ohjauskeinoissa. Kun tehdään kasvattajien työrunkoa, on huomioitava seuraavat seikat: missä lapset ovat juuri kyseisellä hetkellä, ja mitä lapset siinä tilassa voisivat tehdä, kuka työntekijä hoitaa siirtymän tilanteesta seuraavaan tilanteeseen. On tärkeää huomioida se, miten varmistetaan, ettei tule ruuhkia eikä turhaa odottelua ja ettei tule riskitilanteita siitä, kun lapset liikkuvat omavalintaisesti. (Helenius & Lummelahti 2018, 160).

Toiminnan suunnittelussa on tärkeää varmistua siitä, miten varhaiskasvatuksen yleisten sekä lapsikohtaisten tavoitteiden suuntaan mennään. On tärkeä huomioida tasapaino kasvattajan ohjaaman toiminnan sekä lapsen itse valitseman toiminnan välillä. Jokainen ryhmä toteuttaa omanlaista toimintaa huomioiden tiimin kasvattajien kyvyt ja ominaispiirteet. Näin pikkujoukko jokainen ryhmä luo oman toimintakulttuurinsa. (Helenius & Lummelahti 2018, 161).

Siirtymätilanteet vaikuttavat lapsiin, mutta myös aikuisiin. Siirtymätilanteiden suunnittelu vähentää lasten turhautumista. Lapsille, kuin myös meille aikuisille, voi olla turhauttavaa joutua jättämään jotain asiaa, johon on keskittynyt tai melkein lopettamassa. Siirtymätilanteet voivat tuoda lapsille hämmennystä. Se voi johtua yleisesti ottaen rakenteen tai rutiinien puutteesta. Lapset suhtautuvat eri tavoilla epävarmuuteen. Siirtymätilanteiden ollessa odottamattomia tai siirtymätilanteita ei ilmoiteta selkeästi, voi se tuoda lapsille turhautuneisuutta. Se voi myös vaikuttaa siihen, miten lapsella menee loppupäivä. (PennState Extension.)

3.3 Toimintakäytänteet

Arjen käytänteet ovat osa oppimisympäristöä ja rakentuvat vuorovaikutuksessa kasvattajien ja lasten välillä (Koivula, Siippainen & Eerola-Pennanen 2017, 284). Arkiset toimintakäytänteet tunnistaa siitä, että toimijat pitävät niitä itsestään selvinä ja luonnollisina, ja kuvittelevat niiden aina olleen olemassa siirtyen eteenpäin organisaatiossa yksilöltä ja sukupolvelta toiselle (Karjalainen 2004, 3). Toimintakäytänteitä voivat olla esimerkiksi kasvattajan oman esimerkin antaminen, innostavan oppimisympäristön luominen ja erilaiset kasvatusperiaatteet, kuten johdonmukainen ja oikeudenmukainen toiminta (Nummenmaa, Karila, Joensuu, Rönholm 2007, 101).

Pedagoginen toimintaympäristö muokkautuu koko ajan arjen käytännöissä sekä myös päivittäisissä toiminnoissa. Pedagoginen toimintaympäristö muokkautuu myös yhteiskunnallisista sekä kulttuurisista tekijöistä. (Koivula, Siippainen & Pennanen 2017). Varhaiskasvatuksessa arjen käytäntöihin ottavat osaa lapset sekä aikuiset. Lapset sekä aikuiset pystyvät osallistumaan pedagogisen toimintaympäristön muotoutumiseen. Päiväkodissa, työyhteisön tekemillä arjen käytänteillä tehdään päiväkodin toimintaympäristöä. Kasvattajat tekevät yhteisiä

päätöksiä esimerkiksi siitä, milloin toiminta on ohjatumpaa tai vapaampaa. Sekä siitä, kuinka pitkä aika varataan näille toiminnoille, missä toimintahetket pidetään ja kuka ohjaa toimintoja. (Koivula, Siippainen & Pennanen 2017.)

3.4 Rutiinit

Lapsi elää rutiineista. Rutiinit luovat ennustettavuutta ja ennustettavuus lapselle turvallisuutta. Kun lapsi tietää mitä seuraavaksi tapahtuu, hänen on helpompi toimia odotusten mukaisesti. Rutiinit jäsentävät lapsen päivää ja auttavat hahmottamaan maailmaa sekä ajan kulua ja rakentavat näin osaltaan lapsen perusturvallisuutta. Lapsen perusrajoihin kuuluvat rutiinit, aivan samoin kuin oikean ja väärän erottaminen, nämä auttavat toimimaan yhteisön normien mukaisesti. (Matilainen 2008, 23-26.) Muutostilanteissa rutiinit auttavat sopeutumaan. Vaikka kaikki muu ympärillä olisi epävarmaa, päivän kulku rutiineineen on kuin oljenkorsi, joka auttaa selviytymään ja voi kantaa läpi elämän. (Matilainen 2008, 23-26.)

Tietyt toistuvat tapahtumat päivän aikana luovat struktuurin lapsille. Rutiinit ovat tärkeitä meille kaikille, niin lapsille kuin aikuisillekin. Lapsilähtöisessä toiminnassa päivänstrukturi on kuitenkin jossain määrin lasten itsensä muokattavissa. Päivärytmi muokkautuu tällöin sensitiivisen aikuisen ohjauksessa lapsen näköiseksi. Yksi keino organisoida toimintaa päivärytmin väljentämisen lisäksi on toiminnan porrastus. Porrastuksen taustalla on ajatus lapsen voimaannuttamisesta. Lapsi voi itse päättää tietyissä rajoissa, milloin lopettaa leikin tai lähtee sisälle vai haluaako ollenkaan ulos. (Matilainen 2008, 23-26.)

Aikataulut ovat kokonaiskuva päivän tärkeimmistä toiminnoista. Rutiinit taas ovat vaihteita, jotka on tehty aikataulujen laatimisen tueksi. Aikataulut ja rutiinit vaikuttavat lapsen emotionaaliseen, kognitiiviseen ja sosiaaliseen kehitykseen. Aikataulut ja rutiinit auttavat lapsia tuntemaan turvallisuutta. Ne myös auttavat vähentämään omalta osaltaan käyttäytymisongelmia sekä voivat johtaa lasten korkeampaan sitoutumiseen. (Department of Health and Human Services 2007.)

3.5 Varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatussuunnitelma ohjaa toimintaamme varhaiskasvatuksessa. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmassa tulee esille, että vastuullinen, aktiivinen sekä vastuullinen osallistuminen tuovat pohjan demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tähän tarvitaan yksilöltä taitoa sekä myös halua osallistua yhteisön toimintaan mukaan. Tähän pääsemiseen tarvitaan myös luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiin. Lasten oikeudet ovat kuulluksi tuleminen sekä

osallisuus lapsen omaan elämään liittyvissä asioissa. Näitä kyseisiä lasten oikeuksia kunnioitetaan varhaiskasvatuksessa. Nämä ovatkin demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksessa henkilökunnan tehtävinä on tukea lasten kehittyviä osallistumisen sekä myös vaikuttamisen taitoja. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on myös kannustaa oma-aloitteisuuteen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 27.)

Varhaiskasvatuksessa on tärkeää lasten arvostava kohtaaminen, kuunteleminen sekä se, että kasvattajat vastaavat lasten aloitteisiin. Nämä asiat vahvistavat lasten taitoja osallisuuden ja vaikuttamisen näkökulmasta. Yhdessä henkilökunnan kanssa lapset suunnittelevat, toteuttavat sekä arvioivat toimintaa. Näin lapset myös oppivat vuorovaikutustaitoja. Lapset oppivat myös yhteisten sääntöjen, sopimusten sekä luottamuksen merkityksen. Lasten käsitys itsestä kehittyy osallistumisen ja vaikuttamisen kautta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 26-27.)

4 Tutkiva kehittäminen

Työelämän tutkimusta kuvaa ammatillisuus. Tutkitaan erilaisia asioita, jotka kuuluvat luonnollisesti omaan ammattiin. Käytännönläheisyys, työelämäläheisyys, sekä ajankohtaisuus säätelevät eri tutkimustarpeita. Työelämän käytännöt ovat tutkimuskohteina, jotka sillä hetkellä tarvitsevat kehittämistä, muutoksia, ylläpitämistä tai sitten ihan uusien käytäntöjen luomista. Perustutkimuksen sijaan kohdistetaan mielenkiinto siihen, miten tämä tuotettu tutkimustieto soveltuu käytännössä. Pystyykö esimerkiksi tutkimuksen pohjalta tehdä uusia sovelluksia tai millä tavalla jo olemassa olevien tietojen yhdistäminen uudella tavalla onnistuu. Tavoitteena työelämän tutkimuksessa on teorian, kokemusten sekä ammattikäytänteiden yhdistäminen. (Viikka 2015, 18.)

Tutkimus- ja kehittämisprojektit ovat usein ajallisesti rajattuja toimintatutkimuksia. Tutkimus- ja kehittämisprojekteissa ovat keskiössä uusien toimintatapojen suunnittelu ja kokeileminen. Toimintatutkimus voi myös olla oman työn kehittämistä. Työtehtävissä tarvitaan usein yhteistyötä muiden ihmisten kanssa, joten työn kehittämiseen tarvitaan ihmisen välistä yhteistoimintaa sekä myös vuorovaikutuksen edistämistä. (Heikkinen, Rovio, Syrjälä 2010, 17.)

Kokonaisvaltainen tiedon hankinta kuuluu kvalitatiivisen tutkimuksen luonteeseen. Materiaalia kootaan tilanteissa, jotka ovat luonnollisia ja todellisia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164.) Todellisen elämän kuvaaminen on lähtökohtana kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa. Laadullisessa tutkimuksessa kohdetta yritetään tutkia mahdollisemman kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161.)

Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan pääpaino on ennemminkin omat havainnot ja keskustelut kuin mittausvälineet. Tutkijalla on pyrkimyksenä paljastaa sellaisia asioita, mitkä ovat

odottamattomia. Tämän takia teorian/hypoteesien kokeileminen ei ole lähtökohtana, vaan lähtökohtana on aineistojen monipuolinen ja yksityiskohtainen tarkastelu. Laadullisessa tutkimuksessa kannatetaan metodeja, missä tutkimukseen osallistuneiden äänet sekä näkökulmat pääsevät esille. Kyseisiä metodeja ovat esimerkiksi teemahaastattelu, osallistuva havainnointi, ryhmähaastattelut sekä eri dokumenttien ja tekstin diskursiiviset analyysit. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa valitaan tutkittavien joukko tarkoituksenmukaisesti. Tutkimuksen edetessä tutkimussuunnitelma muokkautuu. Tämän tyyppinen tutkimus toteutetaan joustavasti sekä suunnitelmia muutetaan myös tarvittaessa. Tapaukset ovat ainutlaatuisia ja aineistoa tulkitaan sen mukaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164.)

Jyväskylän ammattikorkeakoulun sivuilla Jämsä (2014) on jakanut työelämän kehittämisen kolmeen eri vaiheeseen. Ensimmäinen vaihe on yhteisen tietoperustan rakentaminen. Tietoa voidaan kerätä työntekijöiltä tai haastattelemalla heitä. Otetaan huomioon eri näkemykset toiminnasta työyhteisössä. Voidaan kehittää moniammatillista tietoperustaa muun muassa hyödyntämällä kehittävää arviointia. Tärkeitä asioita moniammatillisessa työskentelyssä ja sen kehittämisessä on jakaa tietoa koko työyhteisöön, hyödynnetään laajaa tietoa, yhteisten tavoitteiden selkiintyminen yli ammattirajojen sekä jaetaan osaamista ja ymmärretään moniammatillisuutta. Ammatillinen kehittyminen on sitä, että omat työtavat ja rooli selkiytyvät. Ammatillinen kehittyminen on myös sitä, että oma ammattitaito vahvistuu sekä se, että tunnistaa sen, milloin on hyvä päivittää omaa osaamista. Meidän opinnäytetyöprosessissamme nostimme kehitettävän aiheen keskusteluun ensimmäisessä tiimipalaverissa, jossa ensin vapaasti keskusteltiin tiimin työntekijöiden ajatuksista liittyen siirtymätilanteiden sujumiseen sekä sovittiin havainnointiviikosta, jonka aikana kiinnitettiin erityisesti huomioita siirtymätilanteisiin.

Seuraavana työelämän kehittämisen vaiheena on yhteinen kehittäminen, missä toimintamallit selkiytyvät sekä vahvistuvat. Käytetään teoreettista tietoa, kun työtä tehdään näkyväksi. Työyhteisössä lisääntyy dialoginen kulttuuri. Oma opinnäytetyöprosessimme eteni samalla tavalla, eli suunnittelimme saatujen havaintojen pohjalta juuri kyseiselle ryhmälle sopivat toiminnot siirtymien sujuvoittamiseksi sekä harjoittelimme niitä käytännössä koko tiimi mukaan valjastaen. Teimme näkyväksi teoriaa toimintasuunnitelmien taustalla, joilla uskoimme saavamme tiimin sitoutumaan entistä paremmin muutoksiin ja uusiin toimintoihin. Kävimme välikeskusteluja tiimipalavereissa sekä arjessa aina tarvittaessa ja, kun tehdessämme käytännössä huomasimme mahdollisia ongelmia esim. aikuisten sijoittelussa tai aikataulutuksissa.

Kolmas työelämän vaihe on työelämälähtöinen oppiminen, mihin sisältyy opiskelijan oppimisen tavoitteet, oppimisyhteisöt, sekä toimintaperiaatteet työelämälähtöisessä oppimisessa, mikä ohjailee oppimista. Työyhteisön tutkivassa kehittämisessä tärkeää on osallisuuden kokemus. Yhteiset kehittämisen ja osallisuuden kokemukset työyhteisössä vaikuttavat työn sisältöön sekä sen toteuttamiseen. Yhteisöllisyys lisää myös työhyvinvointia. (Jyväskylän

ammattikorkeakoulu 2014.) Omassa opinnäytetyöprosessissamme huomasimme, että tällainen kehittämistyö lisäsi tiimin jäsenten osallisuutta, joka puolestaan lisäsi motivaatiota. Kehä oli varsin myönteinen ja vaikutukset havaittavissa jo heti prosessin alussa. Tiimin jäsenet olivat läpi prosessin kokeilunhaluisia muutoksille ja lähtivät rohkeasti tuomaan omia kehittämisehdotuksia esiin.

4.1 Havainnointi

Opinnäytetyössämme käytimme havainnointimenetelmää, jolla havainnoimme siirtymien sujumista alkaen edellisen toiminnan loppumisesta ja päättyen seuraavan toiminnan alkuun. Havainnointia suorittivat kaikki tiimin jäsenet ja yhteenvetokirjauksia teki opiskelija, joka toimi ryhmässä opettajana. Havainnoinnit käytiin seuraavassa tiimipalaverissa läpi yhdessä. Ohjeet havainnointiin oli annettu ensimmäisessä tiimipalaverissa ennen havainnointiviikon alkua. Havainnointiviikolla kiinnitimme huomiota erityisesti odotusaikoihin ja etukäteen suunniteltuun oheistoimintaan pakollisissa odotuksissa, sekä johdonmukaiseen ohjaamiseen aikuisten toimesta. Kyselimme ennen havainnointiviikon alkua sekä sen lopussa tiimin jäseniltä mielipiteitä ja näkökulmia näihin seikkoihin.

Havainnoinnin jälkeen tuotettua tietoa käydään läpi riippuen tilanteesta ja toiminnasta, esimerkiksi henkilökunnan, lapsen, lapsiryhmän sekä vanhempien kanssa. Kun on yhteisesti tuotettu tietoa, niin sen pohjalta kasvattajat tekevät tavoitteita sekä tietoisia päätöksiä siitä, miten toimintaa voidaan kehittää. (Kangas, Vlasov, Fonsén, Heikka 2018, 39). Havainnointiviikon jälkeen seuraavassa tiimipalaverissa kysyimme tiimiltä kuinka pitkiä lasten odotusajat ovat olleet siirtymissä, sekä miten johdonmukaista aikuisten toiminta on ollut.

Tutkimuksissa tarkkailu tarkoittaa sitä, että kerätään aineistoa havainnointi(observointi)menetelmää hyödyntämällä. Kysely taas tarkoittaa sitä, että tukeudutaan haastattelumenetelmään tai kyselylomakkeeseen. Tutkimusmenetelmä pohjautuu niistä tavoista sekä käytänteistä, joilla näitä havaintoja kerätään. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 183.) Tämän jälkeen suunnitelma menee käytäntöön niin, että huomioidaan myös lasten aloitteet sekä kasvattajan pedagogiset ratkaisut toiminnan toteutuksessa (Kangas, Vlasov, Fonsén, & Heikka 2018, 39).

Lasten kuuleminen ja havainnointi ovat myös osa varhaiskasvatuksen suunnittelua. Suunnittelua pidetään esimerkiksi tiimipalaverissa, joita pidetään yleensä viikoittain. Palaverissa tiimi tuo oman ryhmän toimintasuunnitelmaan tai lapsen vasuun kirjatut pedagogiset toimintatavat suunnittelun pohjaksi. (Kangas, Vlasov, Fonsén & Heikka 2018, 38.) Meidän opinnäytetyöprosessissamme siirtymien sujuvoittaminen sekä niiden muuttaminen lapsilähtöisemmiksi tehtiin havainnointiviikolla kirjattujen havaintojen pohjalta.

4.2 Tutkimushaastattelu

Tunnettuja, käytettyjä sekä yhteisiä eri tutkimuksissa ja lähestymistavoissa ovat eri aineistokeruunperusmenetelmät. Aineistonkeruunperusmenetelmiä ovat esimerkiksi kyselyt, haastattelut, havainnointit sekä dokumenttien käyttäminen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 191-192). Tiedonkeruumenetelmien pitää olla perusteltua. Pitää miettiä esimerkiksi haastattelun sopivuutta kyseisen asian ratkaisuun. Haastattelu on päämenetelmänä kvalitatiivisessa tutkimuksessa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 205.)

Tutkimushaastatteluja on jaoteltu eri ryhmiin. Yleisesti haastattelulajit erotellaan niin, että riippuu siitä, miten muodolliset tai jäsennellyt haastattelutilanteet ovat. Tutkimushaastattelut jaetaan kolmeen ryhmään. Näitä ovat strukturoitu haastattelu eli lomakehaastattelu, teemahaastattelu ja avoin haastattelu. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 208-209.) Opinnäytetyössämme käytimme teemahaastattelua- sekä avointa haastattelumenetelmää. Käytimme yleisesti ryhmähaastattelua, koska kehittämistehtävään osallistuu koko tiimi, jossa on neljä henkilöä.

Lomake- ja avoimen haastattelun välimuoto on teemahaastattelu. Teemahaastattelulle on ominaista, että haastattelussa aihealueet ovat tiedossa, mutta siitä puuttuu kysymysten tarkka muoto ja järjestys. Taasen avoimella haastattelulla kysyjä selvittää esimerkiksi haastateltavan mielipiteitä, omia ajatuksia sekä käsityksiä siinä tahdissa, kun ne tulevat esille kyseisessä keskustelussa. Kaikista haastattelun muodoista lähimpänä keskustelua on juuri tämä avoin haastattelu. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 208-209.) Tiimipalaverissa kävimme opinnäytetyöaiheen ympärillä dialogimaista keskustelua, jossa jokainen pääsi tuomaan mielipiteitään ja ajatuksiaan esiin ja jossa toinen opiskelija Teamsin välityksellä ikään kuin puheenjohtajamaisesti tarvittaessa ohjasi keskustelua huolehtien siitä, että jokainen pääsi halutessaan ääneen ja osallisti myös hiljaisempia jäseniä tiimistä.

Tiedonkeruun tehokas muoto on ryhmähaastattelu. Ryhmähaastattelulla saadaan informaatiota useammalta ihmiseltä samaan aikaan. Ryhmän haastateltavat voivat auttaa, jos kysymyksessä on muistinvaraiset asiat. Ryhmän haastateltavat pystyvät myös korjaamaan väärinymmärryksiä, mutta ryhmän haastateltavat voivat estää ryhmän kannalta kielteisten asioiden esille tulemisen. Ryhmässä voi olla myös vahvoja ihmisiä, jotka pyrkivät ohjaamaan keskustelun suuntaa. Nämä asiat on hyvä ottaa huomioon, kun tuloksia tulkitaan ja johtopäätöksiä tehdään. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 210-211.) Omissa tiimipalaverissamme jokainen pystyi liittymään toisen kertomukseen lisäämällä omia näkemyksiä ja ikään kuin lihavoitamaan asiaa ja sen asiapitoisuutta.

Työelämässä tutkimusavusteisissa kehittämishankkeissa teemahaastattelut ja varsinkin tämä ryhmähaastattelu on hyvä tapa toteuttaa tavoitetta tutkimuksen emansipatorisuudesta. Tätä emansipatorisuutta voi vahvistaa ryhmähaastattelussa niin, että asiantuntijoilla on haastattelussa mahdollisuus tuoda yhteinen kanta niistä asioista, joista keskustellaan. Tällä tavalla haastateltava ryhmä ei ole tutkimusaineiston keräämisen väline, vaan myös asiantuntijaryhmä, joilla on mahdollisuus tuoda omat keskustelukulttuuri sekä käsitteet yhteisiin käytäntöihin työelämässä, riippumatta tutkimuksen tavoitteesta. (Vilka 2015, 125- 126.)

5 Toiminnan dokumentointia

5.2.2021

Keskustelimme päiväkodin johtajan kanssa opinnäytetyön aiheesta ja aloituksesta. Kävimme keskustelua ryhmän tarpeista sekä siitä, miten ne saataisiin näkyviin opinnäytetyössä. Sovimme opinnäytetyöprosessin aloituksesta ja, että aihe on ryhmän siirtymätilanteiden muokkaaminen lapsilähtöisemmiksi.

8.2.2021

Esittelimme aluksi aiheen tiimipalaverissa päiväkodilla. Sovimme ONT-prosessin aloituksesta ja esittelimme suunnitelmaluonnoksen toteutuksesta. Sovimme myös havainnoinnista seuraavan viikon aikana, jolloin jokainen tiimin jäsen kiinnitti huomiota erityisesti siirtymätilanteiden ongelmakohtiin ja jo hyväksi havaittuihin ratkaisuihin. Palaverissa oli paikalla koko tiimi sekä Teamsin välityksellä toinen opiskelija, joka osallistui palaveriin siltä osin, kun se opinnäytetyöprosessin kannalta oli tarpeellista.

11.2.2021

Lapset otimme mukaan prosessiin nostamalla aiheen keskusteluun viikoittaisessa lastenkoukussa, jossa keskustelimme lasten kanssa siirtymätilanteista ja miten lapset kokivat odotushetket ennen siirtymiä sekä miten siirtymissä toiminnat sujuivat. Lapset eivät heti saaneet kiinni aiheesta, mutta hetken juteltuamme olivat yhtä mieltä siitä, että odottelu ei ole mukavaa ja pitkät odottelut lisäsivät riehuntaa. Lapsilta nousi toiveeksi päästä siirtymään heti, kun on valmis edellisestä toiminnasta, kuten lounaan jälkeen päivälevolle meno. Lapset kertoivat myös mielileikeistään, joita kirjattiin ideavihkoon (liite 2) käytettäväksi. Lasten suosikkeja olivat aikuisen johdolla toteutettavat loruleikit, kielinuppulaulut, arvuutteluleikit sekä suujumppa. Lapset otettiin myös vahvemmin mukaan toimijoiksi näissä yhteisissä odotteluhetkien leikeissä, kuten arvuuttelijoiksi vuorollaan, kielinuppulauluissa viittomien näyttäjiksi sekä suujumpassa mallintajaksi.

15.2.2021

Tiimipalaverissa keskustelimme edellisen viikon aikana tehdyistä havainnoista. Mukana keskustelussa oli koko tiimi sekä toinen opiskelija Teamsin välityksellä. Jokainen tiimin jäsen pääsi tuomaan omat näkemyksensä esiin. Sovimme päiväkirjan käytöstä muistiinpanojen apuvälineenä, johon päiväkodilla työskentelevä opiskelija kirjaa nimettömiä huomioita tulevassa toteutuksessa. Pyysimme myös tiimiltä luvan käyttää tulevia muistiinpanoja nimettömästi opinnäytetyössä, tietosuoja huomioiden.

Tiimiltä nousi edellisen viikon havainnoinnin pohjalta seuraavia huomioita:

- eteisessä on levotonta, mikäli siellä on enemmän kuin neljä lasta kerrallaan pukemassa/riisumassa.
- pukemisen jälkeen lapsilla tulee herkästi pitkä odotusaika oven ulkopuolella ennen kuin joku aikuinen ryhmästä ehtii pukea ja pääsee ulos vahtimaan.
- päivälevolle siirtymisessä tulee kohtuuttoman pitkiä odotusaikoja niin viimeisille pöydässä oleville lapsille, jotka odottavat pääsyä vessaan, kuin myös lepohuoneessa odottaville. Molemmissa paikoissa tulisi jaksaa olla omalla paikalla muita häiritsemättä. Näissä tilanteissa tulee päivittäin riehaantumista sekä sen myötä negatiivista palautetta aikuisilta.

Päätimme lähteä ratkomaan näitä siirtymäkohtia lapsilähtöisemmiksi niin, että siirtymät ovat pedagogisesti suunniteltuja sekä odotusajat selkeästi lyhyempiä ja/tai toiminnallisempia.

16.2.2021

Tiimipalaverin pohjalta pidimme pedagogisen suunnittelupalaverin opinnäytetyön tekijöiden kesken, jossa mietimme käytännön ratkaisuja havaittuihin ongelmiin siirtymissä sekä sovimme toteutusjakson alkavaksi 17.2.2021 vaiheittain ja päättyväksi 31.3.2021.

Ensimmäinen toteutettava muutos: lounaalta päivälevolle siirtymisessä, vessakäynnin ja tossujen riisumisen aikatauluttaminen uudestaan. Otimme tiimissä ja ryhmässä käyttöön uuden käytännön, jossa lapset käyvät vessassa aamu-ulkoilun jälkeen, jo ennen lounasta, jolloin lounaan jälkeen vessajonotus jää pois. Tarpeen mukaan vessassa sai luonnollisesti kuitenkin käydä myös lounaan jälkeen, mutta enää se ei olisi käytäntö. Myös tossujen riisuminen omaan lokeroon muutettiin niin, että tossut jätettiin riviin lepohuoneen oven edessä olevalle eteisen penkille, ja näin saatiin liikkumista eteistilassa rajattua tässä kohti ja siirtymä tapahtumaan rauhallisemmin lepohuoneeseen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) laaja-alaisen osaamisen yhtenä alueena on itsestä huolehtimisen ja arjen taidot. Tämä osa-alue

korostaa mm. lapsen asteittaisen itsenäistymisen tukemista sekä omista tavaroista huolehtimista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 25.) Rajaamalla eteisessä toimimista, luomalla selkeän toimintamallin lounaan jälkeen syntyvään siirtymään sekä vähentämällä odottamista vaativia toimintoja, saimme toteutettua myös varhaiskasvatuksessa jokaiselle lapselle kuuluvaa yleistä tukea, johon kuului mm. päivä- ja viikkojärjestyksen strukturointi sekä toimintaympäristön räätälöinti ryhmän tarpeet ja käytössä olevat tilat huomioiden. (Sandberg 2021, 32.) Lapset oppivat yllättävän nopeasti uudet tavat toimia jo pelkästään tosujen riisumisen suhteen. Lasten palautteesta, jota annettiin arjessa keskustelemalla ja käytännössä toimimalla, kävi ilmi, että suunnitellut muutokset vaikuttivat lapsillekin varsin loogisilta sekä helposti toteutettavilta. Yhden lapsen kohdalla jatkettiin vanhalla tavalla, eli tossut riisuttiin lokeroon, sillä se tapa vaikutti olevan hänelle selkeämpi ja loogisempi eikä muutoksen läpi pusertaminen tässä tapauksessa olisi ollut käytännön kannalta merkittävää.

Lepohuoneeseen päästyä, nyt uuden käytännön mukaan jo aiemmin, lapset saivat valita korista kaksi kirjaa, joita he saivat lukea omalla sängyllä, kunnes kaikki olivat ehtineet lepoahuoneeseen ja oli yhteisen sadun aika. Näin lasten ei tarvinnut istua pitkiä aikoja ruokapöydässä, vaan he pääsivät jo rauhoittumaan sekä selailemaan mieleisiä kirjoja. Tarjoamalla itsenäisen lukuhetken itse valittujen kirjojen parissa pääsimme toteuttamaan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) olevaa kielten rikas maailma-oppimisen aluetta. Tässä alueessa keskeistä oli lapsen kielellisen identiteetin sekä kielellisten taitojen kehittyminen. Vaikka lapsi ei vielä lukisikaan, hän pystyi kuvia katselemalla tulkitsemaan ja itse sanoittamaan tarinoita, jolloin kielen käyttötaito kehittyi. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2018, 41-42.) Käytännön tasolla lapsilta tuli jälleen palautetta toiminnan muodossa. Alun alkaen annettu väljempi ohje ottaa kirja korista tuotti liikettä varsin paljon lepoahuoneessa, kun kirjoja käytiin tiheään vaihtamassa korin luona. Pian rajasimmekin kirjojen valitsemisen kahteen kappaleeseen, joiden kanssa tuli viihtyä se hetki, kunnes oli yhteisen sadun aika. Sanattomassa palautteessa lapsilta näkyi yleinen rauhoittuminen sänkyyn ja rajaaminen näin ollen oli varsin oikea.

Toinen toteutettava muutos satoi yhteen tiimipalaverissa esiin nostetun eteisen levottomuuden, kun lapsia oli enemmän kuin neljä kerrallaan pukemassa sekä jo pukeneiden lasten odotusajan pituus oven ulkopuolella ilman mielekäästä tekemistä. Opinnäytetyön tekijät tekivät suunnitelman tiimin nostaman havainnon pohjalta porrastetusta ulos lähdöstä, jossa yksi aikuinen siirtyi noin neljän lapsen kanssa eteiseen muiden jatkaessa vielä leikkejä. Näiden lasten puettua he siirtyivät ulos odottamaan oven eteen, jossa he suorittivat kuvatuettua liikuntatehtävän itsenäisesti. Liikuntatehtävä tuli eteisen ikkunaan ja lapset pystyivät kuvan avulla tulkitsemaan millaisesta tehtävästä, oli kyse. Kuva ei vaihtunut joka päivä, jotta taitoja, joita tehtävissä oli, päästiin toistojen avulla vahvistamaan. Tämä tehtävä pohjautui Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) olevaan oppimisen alueeseen: Kasvan, liikun ja kehityn. Erityisesti motoristen perustaitojen vahvistamista tuettiin tällä tehtävällä tarjoamalla kuva-tehtävissä monipuolisesti erilaisia tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja.

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 47-48.) Tässä muutoksessa lapsilta alkoi nousta varsin nopeasti ehdotuksia liikuntatehtäviksi, ja lapset myös innostuivat piirtämään itse liikuntatehtäviä ikkunaan laitettaviksi. Tämä tapa myös motivoi selvästi enemmän lapsia jälleen, kun he itse olivat vahvasti osallisena ideoinnissa, päätöksenteossa ja toteutuksessa.

17.2.2021

Edellisten keskustelujen pohjalta otimme heti käyttöön lounaan ympärillä olevien siirtymien uudet toimintatavat (tarkempi kuvaus 16.2.2021 päiväyksen alla). Sovimme tiimin kanssa, että lasten ohjaamista uusiin toimintatapoihin toteutettiin niin, että tiimin työntekijät asettuivat kukin eri pisteisiin siirtymissä ja, että aikuisia oli paikalla kaikissa siirtymien vaiheissa: lähettämässä seuraavaan toimintaan esimerkiksi ruokailun päättyessä, ottamassa vastaan esimerkiksi eteisessä ja ohjaamassa eteenpäin esimerkiksi päivälevolle, jossa taas aikuinen on ottamassa vastaan. Näin pystyimme tukemaan lasten oppimista uusiin tapoihin, kun niin sanottuja tietämättömiä hetkiä ei päässyt syntymään. Sovimme tiimin kesken, että aikuiset sijoittuvat siirtymän eri pisteisiin siinä järjestyksessä, kun vapautuvat edellisestä toiminnasta, esimerkiksi lounaan jälkeen ensimmäisenä syönyt aikuinen siirtyy eteiseen ottamaan lapsia vastaan ja ohjaamaan lepohuoneeseen, jonne siirtyy ensimmäisten lasten mukana. Tässä vaiheessa seuraava valmiina oleva aikuinen siirtyy eteiseen jatkamaan lasten ohjaamista lepohuoneeseen viimeisen aikuisen jäädessä ruokailua ohjaamaan. Tässäkin lapset olivat mukana toteutusvaiheessa ideoimalla ja luomalla yhteisiä toteutustapoja. Esimerkiksi ruokailutilassa yksi lapsi nimettiin lasten toiveesta apuopettajaksi, joka johti odotusajan leikkiä sekä valitsi muita lapsia vuorotellen leikin johtajiksi.

18.2.2021

Päiväkodilla työskentelevä opiskelija keskusteli johtajan kanssa havaituista muutostarpeista. Yhdessä olimme sitä mieltä, että havaitut haasteet olivat tunnistettavissa ja muutossuunnitelmat ryhmään sopivia sekä käyttökelpoisia.

19.3.2021

Arjessa muotoutui vielä yksi käytännön ratkaisu ennen lounasta syntyneisiin odotustilanteisiin. Näissä tilanteissa, kun lapset tulivat aamu-ulkoilulta sisään pienissä ryhmissä, ensimmäisinä sisään tulleille tuli pitkä odotus ennen kuin lounaalle päästiin. Näissä odotushetkissä ei kuitenkaan voitu hyödyntää enää leikkutilaa, jossa sängyt oli pedattu lattialle päivälepoa varten. Levottomuutta oli aiheuttanut myös jopa puolen tunnin pöydässä istuminen kirjojen selailun parissa. Kun kirjojen selailua tuli myös lounaan jälkeen, päädyimme muuttamaan sisään tuloa niin, että ulkoilua jatketaan vähän pidempään niin, että kun ensimmäiset lapset tulevat sisälle, ruokakärry oli jo haettu ja ensimmäiset lapset pääsivät heti syömään yhden aikuisen kanssa. Näin saimme porrastettua myös ruokailutilanteita ja tehtyä niistä

pienryhmämäisempiä. Tämä käytännön innovoima ratkaisu oli myös erityisesti lasten mieleen ja pidentyneestä ulkoiluajasta tuli lapsilta paljon positiivista palautetta. Myös ruokailuhetket rauhoittuivat selvästi. Tämän siirtymän ratkaisussa korostui erityisesti Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) mukaisesti lasten osallisuus sekä laaja-alaisen osaamisen alueista osallistuminen ja vaikuttaminen. Lapset pääsivät vaikuttamaan oman ulkoilun pituuteen, kun ryhmän aikuiset pystyivät ottamaan lapsia sisään siinä järjestyksessä kuin lapset itse toivoivat, sekä huomioiden myös ulkoiluajan eri aikaan tulevien lasten kohdalla, kuin nälän ja unentarpeenkin mukaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 26-27.)

22.3.2021

Kävimme tiimipalaverissa läpi suunnitelmaa ja sen toteutumista. Mukana palaverissa oli koko tiimi sekä Teamsin välityksellä etänä oleva toinen opiskelija. Keskustelimme jo toteutuksessa olevien muutosten toimivuudesta ja hioimme käytännön toteutusta. Aikuisten asemointi eri pisteisiin siirtymien alkaessa (josta tarkemmin kerrottu 17.2.2021 kohdassa), on tukenut lasten itsenäistä toimimista, kun aikuisia on ollut lähellä siirtymien eri vaiheissa.

29.3.2021

Pidimme puhelinalaverin opinnäytetyön tekijöiden kesken, jossa keskustelimme käytännön toteutumisesta. Koronan takia tiimipalaveria ei pystytty pitämään päiväkodilla, mutta se toteutettiin puhelinyhteydellä tiimin toisen hoitajan sekä opiskelijoiden kesken konferenssipuheluna. Tässä keskustelussa tarkensimme vielä toimintatapoja, jotta ne ovat kaikille selvät ja mahdollisimman selkeät. Selkeytimme myös viikkosuunnitelman runkoa (liite 1), jossa päätimme, että emme tee tarkkoja pienryhmäjakoja ja pienryhmien toteutukselle tarkkoja kellonaikoja herkästi muuttuvien olosuhteiden vuoksi, vaan suunnittelemme viikkoon viidelle päivälle toteutettavat toiminnot sekä siirtymiin puuhut odotushetkiksi (liite 2), mutta ne asettuvat omille paikoilleen päiväkohtaisesti, sen hetkisen tilanteen ja lapsimäärän mukaan. Tämä antaa joustoa toimintaan sekä vähentää kiireen tuntua lasten päiväkotipäivissä. Näin saamme myös paremmin otettua lapsia mukaan suunnitteluun sekä toteutuksessa kuunneltua lasten toiveita.

6.4.2021

Teams-palaveri, jossa mukana olivat opinnäytetyön tekijät sekä tiimi. Kävimme loppukeskustelun, jossa pyysimme palautetta tiimiltä sekä keskustelimme muutosten vaikutuksista sekä tiimin työntekijöiden tuntemuksista tähän prosessiin liittyen. Tiimi koki siirtymien rauhoittuneen selkeillä työnjaoilla, joissa työntekijät asettuivat kukin eri pisteisiin siirtymän alkaessa ja ohjasivat näin pienempää lapsimäärää kerrallaan. Tiimi nosti myös lasten odotteluhetkien

lyhentymisen merkittäväksi levottomuuden vähentäjäksi ja odotushetkiin lisätyt toiminnot (liite 2) lapsien yleistä tyytyväisyyttä ja osallisuutta lisääväksi. Toteutusviikolla tehdyt ja käyttöön otetut erilaisten toimintojen (liite 2) materiaalit koettiin myös helposti mukaan nappaviksi ja näin muuttuvissa tilanteissakin hyvin palveleviksi.

Palautteesta kävi selvästi ilmi, että muutokset ovat olleet myönteisiä ja tiimi on sitoutunut toimimaan uudella tavalla. Myös tiimin oma panos, muutosehdotukset sekä kaikki käyttöön otetut ideat (liite 2) ovat edesauttaneet yleistä tyytyväisyyttä ja sitoutuneisuutta ryhmään ja uusiin toimintamalleihin. Päätimme jatkaa hyväksi havaituilla muutoksilla.

6 Luotettavuus ja eettiset kysymykset

Se millaisiin eettisiin kysymyksiin tekijän on hyvä kiinnittää tarkemmin huomiota, riippuvat tutkimuksen aiheesta, strategioista sekä menetelmien valinnoista. Riippumatta mikä aihe tai menetelmä on, on kuitenkin tunnettava sekä noudattaa tiettyjä yhteisesti sovittuja hyviä tieteellisen käytäntöjen tapoja. (Jyväskylän yliopisto.) Opinnäytetyötä tehdessä, varhaiskasvatusryhmässä, huomioimme lapsen osallisuuden eettiset periaatteet, jotka toimivat ohjaavina arvoina kaikessa työskentelyssämme.

Eettisiä periaatteita ovat mm. lapsen kohtaaminen ja kunnioittaminen välittävästi ja arvostavasti, osallistumisen tarkoituksenmukaisuus, vapaaehtoisuus ja hyödyllisyys, osallistumisen turvallisuus, avoimuus ja näkyvyys, osallisuuden säännöllinen arviointi yhdessä lasten kanssa sekä toimintaa tukevat rakenteet. (Iskl 2014, 9-16.)

Muita eettisiä periaatteita toiminnassamme oli vuorovaikutuksen pohjana toimiva tasa-arvoisuus ja yhdenvertaisuus, turvalliset ja yksilöllisiä tarpeita huomioivat oppimisympäristöt sekä yhteistyö vanhempien kanssa. Tiedostimme myös vastuumme tiimimme pedagogisina johtajina sekä roolimme yhteiskunnallisina vaikuttajina tuoden esiin varhaiskasvatuksen sivistyksellisen perusoikeuden. Toimintaamme ohjasi aina ensisijaisesti lapsen etu. (Vol 2020.)

Saimme päiväkodin johtajalta sekä ryhmän tiimiltä suullisen luvan toteuttaa opinnäytetyöprosessia työpaikalla. Olimme sopineet, että emme perehdy lapsiin vaan mukana on työntekijäyhteisö. Kaikki kirjaukset tehtiin nimettöminä eikä heitä voida tunnistaa.

Tutkijan täytyy huomioida tutkimuksissa esimerkiksi tutkittavat/haastateltavat, heidän omaisensa, rahoittajat, työyhteisö ja työtoverit. Tutkimusetiikka edellyttää näiden asioiden huomioimisen. Tutkijalla pitää olla eettinen vastuu siitä, että laadullisen tutkimuksen eettiset vaatimukset täyttyvät. Siihen kuuluvat tutkimusaineiston hankintaa sekä eri vaiheiden toteuttamisen rehellisesti. Tutkimusta koskevat valinnat on kuvattava sekä myös niiden perustelut. (Hakala 2016,9.)

Laadullisissa sekä myös määrällisissä tutkimuksissa tuodaan esille se, miten prosessi on edennyt ja miten tulokset on saatu. Eli kuvauksen analyysi on tärkeää tutkimuksissa, pelkät tulokset eivät riitä. Tutkimuksissa sekä myös opinnäytetöissä on annettava lukijalle välineet, joilla hän voi tarkastella prosessin etenemistä. (Laadullisen tutkimuksen käsikirja.)

7 Pohdintaa ja johtopäätöksiä

Mietimme aihetta jo syksyllä 2020. Opinnäytetyö toteutettiin toisen opiskelijan työpaikalla ja tämä kehittämistyö tuli varmasti oikeaan aikaan ja paikkaan. Aihe muuttui moneen kertaan, mutta työelämästä käsin tuleva tarve ratkaisi opinnäytetyömme aiheen. Oikea aihevalinta palveli opinnäytetyöprosessin aikana hyvin konkreettisesti kehittämistyön kohteena olevalla päiväkodilla. Muutokset, joita tällä kehittämistyöllä saatiin aikaan, näkyi ja näkyy ryhmän toiminnassa edelleen hyvin vahvana. Muutostyön aikana käytyt pohdinnat ja keskustelut niin ikään palvelivat tiimin tarpeita tuodessaan keskusteluun tärkeitä aiheita toiminnan kannalta. Yleisesti ottaen vuorovaikutus lisääntyi myös tiimiläisten kesken.

Toisen opiskelijan työpaikalla toteutettu kehittämistyö oli kuitenkin myös haaste. Haastetta lisäsi korona-aika, koska toinen opiskelijoista ei päässyt konkreettisesti paikan päälle rajoitusten takia. Teams-keskustelut kuitenkin korvasivat hyvin itse paikan päällä olemisen ja kaikki tiimiläiset pääsivät näin myös ”tapaamaan” molempia opiskelijoita. Tiimipalaverissa molemmat pääsivät osallisiksi keskusteluihin, ideointiin, ja pysyimme ajan tasalla kaikesta tähän kehittämistyöhön liittyvistä asioista. Ennen toteutusta suunnittelutyö tehtiin yhdessä tasapuolisesti. Kävimme paljon puhelinkeskusteluja asioista ja aiheista sekä haimme yhdessä tietoa. Kävimme säännöllisesti puhelimitse läpi opinnäytetyön tehtäviä, jolloin toinen toimi kirjurina ja toinen haki tietoa, mutta myös yhdessä pohtien ja asioita vertaillen.

Työnteko ja roolien jakaminen oli luontevaa ja vuorovaikutteista. Koimme tämän tavan työskennellä meille parhaaksi omien aikataulujen sekä koronan vuoksi. Työskentelimme puhelujen välillä myös itsenäisesti, jolloin työ oli tiedon hakua ja materiaalien keräämistä. Yhdessä kokosimme näitä tietoja opinnäytetyöraporttiin säännöllisesti keskustellen ja asioita puntaroiden. Toiminnallisessa osuudessa toinen opiskelija toimi kokeiluryhmässä opettajana ja raportoi väliaikatietoja toiselle opiskelijalle. Yhdessä tiimin kanssa opiskelijat kävivät tiimipalaverissa keskustelut etenemisestä ja havainnoista tarkemmin. Palaverit olivat vuorovaikutteisia ja hyvin avoimia. Teamsin välityksellä osallistunut opiskelija ei eronnut paikan päällä läsnä olevista millään tavalla vaan keskustelut etenivät joka kerta hyvin luonnollisesti ja kaikkia osallistavasti. Mikäli molemmat opiskelijat olisivat olleet etänä, tiimipalaverissa käytäviin keskusteluihin se ei olisi juurikaan vaikuttanut, mutta toiminnallisessa osuudessa toisen läsnäolo oli tarpeen jo pelkästään työntekijäresurssin puolesta, mutta myös havainnoinnin vuoksi.

Hyödynsimme meidän molempien työkokemusta tässä kehittämistyössä. Kokeilimme, toimiiko tässä ryhmässä toisen opiskelijan työpaikalla hyväksi todettu tapa toimia, esimerkiksi pieni muutos vessakäynnin ajankohtaan. Tämä muutos otettiin ryhmässä käyttöön ja se on toiminut hyvin.

Varhaiskasvatuksessa on yleensä muokkautuneet omat tavat toimia, esimerkiksi juuri siirtymätilanteet. Uudet tavat tai muutokset eivät välttämättä ole kovin helppoja omaksua tai lähteä muuttamaan jo valmiita toimintakuvioita. Tämä voi olla alkuun hankalaa niin lapsille kuin aikuisille. Kuitenkin teams- palavereissa sekä lasten mielipiteistä selkeästi tuli esille asioita, mitkä eivät siirtymätilanteissa toimi parhaalla mahdollisella tavalla. Oli ilo huomata, että uudet ideat/kokeilut otettiin käyttöön kuitenkin rohkeasti osaksi arkea.

Kehittämistyö otettiin vastaan tiimissä hyvin. Tiimikeskustelut olivat hyvin keskustelevia, rakentavia ja tiimiläiset antoivat rohkeasti omia konkreettisia mielipiteitä/parannusehdotuksia. Koemme, että muutoksen jälkeen ryhmän siirtymätilanteet varmasti tulevat olemaan paljon mieluisimpia ja helpompia niin lapsille kuin henkilökunnallekin.

Tämä muutos oli varmasti kaivattu ja voi olla, että nyt on motivoivampaa ja helpompaa jatkossa muuttaa tai kokeilla uusia pieniä toimintatapamuutoksia. Mielestämme aiheen valinta oli hyvin kohdennettu ja onnistunut juuri tämän ryhmän tarpeita ajatellen. Henkilökunta oli aktiivisesti mukana kehittämistyössä, mikä helpotti osaltamme uusien ideoiden tuomista päiväkotiarkeen. Oli merkittävää huomata, kuinka tärkeä aihe tämä oli käytännön työssä ja kuinka joltain osin pienilläkin muutoksilla saatiin aikaan isoja vaikutuksia, jotka ulottuivat paitsi lapsiin, myös työntekijöihin ja työilmapiiriin. Koimme tämän työn tärkeäksi ja sen vaikuttavuutta jatkossa, niin lasten kasvuprosessissa kuin työntekijöiden työssä jaksamisessakin, voidaan vain arvailla. Tämänhetkiset tulokset kuitenkin antavat jo vahvoja viitteitä, että suunta on ollut oikea ja tekemämme muutokset vähintäänkin tarpeellisia ryhmässä.

Lähteet

Painetut

Heikkinen, H., Rovio, E., Syrjälä, L. 2010. Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Heikkinen H. Toimintatutkimuksen lähtökohdat.3.painos. Vantaa: Hansaprint.

Helenius, A. Lummelahti, L. 2018. Varhaiskasvatus. Perusteita. 2.painos. Helsinki: Books on Demand.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita.15.painos. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino.

Kangas, J. Vlasov, J. Fonsèn, E. Heikka, J. 2018. Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa 2. - Suunnittelu, toteuttaminen ja kehittäminen. Tampere: Suomen varhaiskasvatus.

Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. 2017. Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino.

Matilainen, T. 2008. Lapsi elää rutiineista. Helppo ja hyvä arki. Jyväskylä: Gummerus.

Sandberg, E. 2021. Pedagoginen tuki varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Jyväskylä: Ps-kustannus.

Vilkkä, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Vilkkä, H. 2015. Tutki ja kehitä. Ammattikäytännön ja tutkimuskäytännön kohtaaminen. 4. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Sähköiset

Familyboost. 2016. Lähdön hetki. Miten auttaa lasta siirtymätilanteissa? Luettu 6.4.2021. <https://www.familyboost.fi/miten-auttaa-lastasiirtymatilanteissa/>

Child Care Bureau. 2007. Helping Children Understand Routines and Classroom Schedules. Projekt funded by the Child Care and Head Start Bureaus in the U.s. Department of Health and Human Services. Luettu 23.3.2021. <http://csefel.vanderbilt.edu/kits/wwbtk3.pdf>

Hakala, T. 2016. Eettisyys laadullisessa tutkimuksessa- tutkijan näkökulma. Terveystieteiden yksikkö. Pro gradu- tutkielman lisäosa. Tampereen yliopisto. Luettu 4.4.2021. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/100284/GRADU-1481615633.pdf?sequence=1>

- lskl 2014. Lasten osallistumisen etiikka. Lapset ja nuoret palveluiden kehittäjinä. Kymmenen periaatetta. Luettu 9.1.2021. https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Lasten_osallistumisen_etiikka1.pdf
- Jyväskylän yliopisto. KOPPA. Tutkimuseettiset ohjeet. Etiikka. Luettu 20.3.2021. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/metelmapolkuja/tutkimusprosessi/etiikka>
- Karjalainen, A. 2004. Pedagoginen muutos yliopisto-organisaatiossa - idealismia vaiko realismia? Luettu 29.1.2021. http://tievie.oulu.fi/arvioinnin_abc/laatu/PEDAGOGINEN%20MUUTOS.pdf
- Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Hyvä tutkimuskäytäntö. Yhteiskuntatieteellinen tietovaranto. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Kvalitatiivisten menetelmien opetus- ja oppimateriaali. Luettu 4.4.2021. https://www.fsd.tuni.fi/metelmaopetus/kvali/L3_1_2.html
- Leppänen, S. 2017. Toiminnan ohjauksen taidot päiväkodin siirtymätilanteessa. Mitä sinun pitää ihan ensin tehdä? Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, kasvatustieteiden laitos. Jyväskylä. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/54546/1/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201706182933.pdf>
- Lund, V.& Väliaho, P. 2021. Uudet tuulet- varhaiskasvatus matkalle tulevaisuuteen. Julkaisussa Rintakorpi, K. Pedagoginen dokumentointi varhaiskasvatuksen arvioinnissa. Laurea julkaisut 162. Laurea ammattikorkeakoulu. Luettu 21.3.2021. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/424508/Laurea_julkaisut_162.pdf?sequence=5&isAllowed=y
- Nummenmaa, A., Karila, K., Joensuu, M., Rönholm, R. 2007. Yhteisöllinen suunnittelu päiväkodissa. Kehittämisstrategiana ongelmaperustainen työssä oppiminen. Tampere university press. Luettu 28.1.2021. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/95463/yhteisollinen-suunnittelu-paivakodissa-2007.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- PennState Extension. Transition Strategies for the Early Childhood Classroom. Luettu 23.3.2021. <https://extension.psu.edu/programs/betterkidcare/news/2020/transition-strategies-for-the-early-childhood-classroom>
- Ranta, S. 2018. Tutkittua varhaiskasvatuksesta. Lapsilähtöisyys ja aikuisjohtoisuus osallisuuden ja pedagogiikan aikana. Luettu 4.2.2021. <https://tutkittuavarhaiskasvatuksesta.com/2018/06/29/lapsilahtoisuus-ja-aikuisjohtoisuus-osallisuuden-ja-pedagogiikan-aikana/>
- Unicef. Lapsen oikeuksien sopimus. Sopimus lyhennettynä. Luettu 4.2.2021. <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-lyhennettyna/>

Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Työelämän tutkiva kehittämistoiminta. Opinnäytetyön ohjaajan käsikirja. Luettu 22.3.2021. <https://oppimateriaalit.jamk.fi/yamk-kasikirja/tyoelaman-tutkiva-kehittamistoiminta/>

Korhonen, M. 2019. Suomen Vanhempainliitto. Päiväkoti alkaa tervetuloa! Opas varhaiskasvatukseen siirtyvän lapsen vanhemmille. Kuluttajaosuustoiminnan säätiö. Luettu 26.3.2021. https://vanhempainliitto.fi/wp-content/uploads/2019/08/PAIVAKOTI-ALKAA_opas_verkko.pdf

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2018. Luettu 8.1.2021. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Vol 2020. Varhaiskasvatuksen opettajan ammattieettiset ohjeet. Luettu 9.1.2020. https://www.vol.fi/uploads/2020/09/6a555d2b-ammattieettiset-ohjeet_1.painos_low.pdf

Julkaisemattomat

Henkilökunnan ryhmähaastattelut/keskustelut

Henkilökunnan ja opinnäytetyön tekijöiden Teams- keskustelut

Tietokoneen kuvakkeet. Ideoita siirtymätilanteiden sujuvoittamiseksi

Liitteet

Liite 1: Viikkorunko.....30

Liite 2: Ideoita siirtymätilanteiden sujuvoittamiseksi.....35

Liite 1: Viikkorunko

Klo:	Ma	Ti	Ke	To	Pe
8-8.30	Aamupala	Aamupala	Aamupala	Aamupala	Aamupala
8.30-9.00	Leikkiä	<p>Sali</p> <p>1.8.45-9.05</p> <p>2.9.10-9.30</p> <p>3.10.40-11.00</p> <p>tai</p> <p>ohjattu ulko- liikunta- leikki, perin- neleikkiulko- liikuntaleikki 10-10.30</p>	<p>Leikkiä</p> <p>Retki- päivä/ Leikkiä</p>	Leikkiä	Leikkiä
9.00 Siirtymä	<p>Pukemaan ja ulos</p> <p>Joka päivä uloslähtö tapahtuu samalla tavalla, paitsi tiistai.</p> <ul style="list-style-type: none"> - 4 lasta ensin pukemaan, loput jatkavat leikkiä - seuraavat 4 pukemaan, ulkona odottavat suoritettavat liikuntatehtävän, joka löytyy eteisen ikkunasta 	Pukemaan ja ulos	<p>Pukemaan ja ulos</p> <p>Retki</p> <p>9.30</p> <p>Lähtö päiväkodilta</p>	<p>Pukemaan ja ulos</p> <p>Pienryhmä 1 (4 lasta)</p> <p>ryhmätoimintaa</p> <p>9.-9.30</p> <p>Pienryhmä 2 (4 lasta)</p> <p>ryhmätoimintaa</p>	<p>Pukemaan ja ulos</p> <p>Pienryhmä 3 (4 lasta)</p> <p>ryhmätoimintaa</p> <p>9.-9.30</p> <p>Pienryhmä 4 (4 lasta)</p> <p>ryhmätoimintaa</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - aikuinen lähtee toisena tulevan ryhmän mukana ulos, jossa suoritetaan liikuntatehtävä ennen pihalle siirtymistä - kolmas ryhmä ja loput aikuiset tulevat ulos 			<p>n. 10.20-10.50</p> <p>Vessa ja käsipesut</p>	<p>n. 10.20-10.50</p> <p>Vessa ja käsipesut</p>
10.50 siirtymä	<ul style="list-style-type: none"> - Lapset sisälle kaksi kerrallaan, yksi aikuinen eteisessä - Vessassa käynti - Kirjoja hetki omalla paikalla 	<p>Lapset sisälle kaksi kerrallaan, yksi aikuinen eteisessä</p> <p>Vessassa käynti</p> <p>Kirjoja hetki omalla paikalla</p>	<p>Lapset sisälle kaksi kerrallaan, yksi aikuinen eteisessä</p> <p>Vessassa käynti</p> <p>Kirjoja hetki omalla paikalla</p>	<p>Lapset sisälle kaksi kerrallaan, yksi aikuinen eteisessä</p> <p>Vessassa käynti</p> <p>Kirjoja hetki omalla paikalla</p>	<p>Lapset sisälle kaksi kerrallaan, yksi aikuinen eteisessä</p> <p>Vessassa käynti</p> <p>Kirjoja hetki omalla paikalla</p>
10.55-11.05	<p>Ensimmäisenä sisään tulleet pääsevät syömään yhden aikuisen kanssa</p>	<p>Ensimmäisenä sisään tulleet pääsevät syömään yhden aikuisen kanssa</p>	<p>Ensimmäisenä sisään tulleet pääsevät syömään yhden aikuisen kanssa</p>	<p>Ensimmäisenä sisään tulleet pääsevät syömään yhden aikuisen kanssa</p>	<p>Ensimmäisenä sisään tulleet pääsevät syömään yhden aikuisen kanssa</p>

11.05-11.50	Lounas	Lounas	Lounas	Lounas	Lounas
11.30-11.50 Siirtymä	Lapset siirtyvät sänkyyn omassa tahdissaan kirjoja lukemaan	Lapset siirtyvät sänkyyn omassa tahdissaan kirjoja lukemaan	Lapset siirtyvät sänkyyn omassa tahdissaan kirjoja lukemaan	Lapset siirtyvät sänkyyn omassa tahdissaan kirjoja lukemaan	Lapset siirtyvät sänkyyn omassa tahdissaan kirjoja lukemaan
12-14	Yhteinen satu ja lepoetki	Yhteinen satu ja lepoetki	Yhteinen satu ja lepoetki	Yhteinen satu ja lepoetki	Yhteinen satu ja lepoetki
12.30-13.30	Palavereja	Palavereja	Palavereja		
13-14 13.40-14.00	Itsenäistä/ohjattua tekemistä S2-kerho, 2 lasta	 S2-kerho, 2 lasta			

14.- 14.15	Päiväpiiri Kielinuppulauluja ja vuodenaikojen, viikonpäivien sekä muiden ajankohtaisten ilmiöiden ja asioiden läpikäyntiä	Päiväpiiri Kielinuppulauluja ja vuodenaikojen, viikonpäivien sekä muiden ajankohtaisten ilmiöiden ja asioiden läpikäyntiä	Päiväpiiri Kielinuppulauluja ja vuodenaikojen, viikonpäivien sekä muiden ajankohtaisten ilmiöiden ja asioiden läpikäyntiä	Päiväpiiri ja lastenkokous Käymme läpi kulu- neen viikon asioita ja suunnittelemmes seuraavaa viikkoa. Kielinuppulauluja ja vuodenaikojen, viikonpäivien sekä muiden ajankohtaisten ilmiöiden ja asioiden läpikäyntiä	Päiväpiiri Kielinuppulauluja ja vuodenaikojen, viikonpäivien sekä muiden ajankohtaisten ilmiöiden ja asioiden läpikäyntiä
14.15	Välipala	Välipala	Välipala	Välipala	Välipala
14.45 siirtymä->	Pukemaan ja ulos sitä mukaan, kun on syönyt Odottaville riimipareja ryhmätilassa	Pukemaan ja ulos sitä mukaan, kun on syönyt Odottaville laiva on lastattu-leikkiä ryhmätilassa	Pukemaan ja ulos sitä mukaan, kun on syönyt Odottaville	Pukemaan ja ulos sitä mukaan, kun on syönyt Odottaville suujumpaa	Pukemaan ja ulos sitä mukaan, kun on syönyt Odottaville kuvien

			lukujono- harjoi- tuksia eri asen- noissa, esim. yh- dellä ja- lalla ryh- mäti- lassa.	ryhmäti- lassa	väritystä ryhmäti- lassa
n 15:00	Ulkoilua	Ulkoilua	Ulkoilua	Ulkoilua	Ulkoilua
17:00	Päiväkoti sulkeutuu	Päiväkoti sul- keutuu	Päiväkoti sulkeutuu	Päiväkoti sulkeutuu	Päiväkoti sulkeutuu

Liite 2: Ideoita siirtymätilanteiden sujuvoittamiseksi

Oppimisen alueiden mukaiset ehdotelmat (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 40), pedagogisen suunnittelun tueksi, siirtymissä syntyviin odotushetkiin.

Huoneen taulu:

<p><u>Lapsen auttaminen siirtymätilanteissa:</u></p> <p>Struktuuri → Päivän rutiinit ennakoidaan. Kuvat apuna päivän kulussa.</p> <p>Siirtymien ennakointi → Päivänkulun läpikäyminen. Tehdään päiväjärjestys. Muistutellaan siirtymistä, voidaan käyttää tarvittaessa myös ajastinta.</p> <p>Asenteen myönteisyys → Annetaan aikaa siirtymiin. Leikkisyyden hyödyntäminen siirtymätilanteissa. Positiivinen palaute.</p>
<p>(FamilyBoost, 2016.)</p>

Ideavihkonen (Nämä ovat ehdotelmia huomioiden lapsen viireystila ja motivaatio):

- **Kielten rikas maailma**

- Kirjakori, josta lapsi voi valita kirjan.
- Yksi aikuinen voi lukea kirjaa siirtymää odottaville lapsille.
- Loruleikkejä aikuisen johdolla
- Kielinuppulauluja yhdessä laulaen ja leikkien
- Sanojen arvuuttelua vuorotellen; yksi etsii huoneesta asian tai esineen, jota kuvailee sanomatta itse sanaa, muut arvaavat.
- Kuinka monta kertaa ehtii laulamaan jonkun laulun/ sanomaan jonkin tutun lorun. Tämä kehittää lasten muistitoimintoja, kun lauluja muistellaan ja toistellaan usein.
- Suujumppa erilaisten tarinoiden avulla.

- **Kasvan, liikun ja kehityn**

- Pantomiiamia eläinaiheilla. Kehittää lapsen liikkumismotoriikkaa ja mielikuvitusta: Lapset voivat nostaa kukin vuorollaan yhden eläimen kuvan tai sitten lapset esittävät suoraan jotain eläintä. Toiset lapset yrittävät arvailla, mitä eläintä esitetään. Jos on kuvakortti käytössä, niin näytetään kuvakortti ja katsotaan kortista mikä eläin on kyseessä. Tai vaihtoehtoisesti aikuinen voi esittää puhumatta jotain eläintä, vain liikkeillä ja eleillä. Lapset koittavat vuorollaan arvata, mikä eläin on kyseessä. Kun arvaa oikein, lapsi voi itse esittää muille jotain eläintä (tässä aikuinen voi auttaa esim. mikä eläin ja miten esittää).
- Tanssitaan erilaisia kehon osien nimeämistä vahvistavia laululeikkejä, kuten pää-olkapää-peppu-laululeikki.
- Keskustellaan ruokailun jälkeen mitä lautasella oli, eritellään tarkemmin ruoan eri ainesosia ja opitaan hahmottamaan mitä syömme ja miksi.

- **Ilmaisun monet muodot**

- ➔ Aistipussukan tutkiskelua. Tutustuttaa lapsen erilaisiin asioihin, materiaaleihin. Pussukasta löytyy vaihtelevasti erilaisia asioita, esim. muovieläimiä ja puita, erilaisia palikoita, kuvakortteja, aistilevyjä, terapiapulloja (pullo, jossa nestettä ja erilaisia hileitä, strasseja, helmiä jne).
- ➔ Missä asuu talonpoikaleikki -> Yksi lapsista piilottaa toiseen nyrkkiin pienen esineen, jonka jälkeen nyrkeillä vuorotellaan toistensa päälle ja alle samalla lausuen rytmissä: ”Missä asuu talonpoika ylhäällä vai alhaalla, vai onko se muuttanut pois?!” Tämän jälkeen arvuutellaan kummassa nyrkissä; ylemmässä vai alemmassa, esine on. Oikein arvannut pääsee seuraavaksi vuuroon.
- ➔ Piirretään vuorotellen kuva-arvoituksia liitutaalulle pala kerrallaan, muut arvuuttelevat.
- ➔ Tarjotaan mahdollisuus omaan esitykseen, jolloin muut ovat yleisönä ja yksi tai kaverukset yhdessä pääsevät esiintymään valitsemallaan tavalla.
- ➔ Hiljaisuus- tai liikkumattomuuskilpailu, kuka pystyy/osaa olla pisimpään esimerkiksi hiljaa.
- ➔ Erilaisia värityskuvia odotteluhetkiin.

- **Minä ja meidän yhteisömme**

- ➔ Tarinatuokioita, kerrotaan/luetaan satuja. Kehittää lasten kuuntelutaitoja ryhmässä ja laajentaa lasten mielikuvitusta tarinoiden kerrontaan.
- ➔ Mietitään yhdessä oikean ja väärän eroja esimerkein.
- ➔ Mietitään yhdessä mistä tunnistaa hyvän ystävän.

- Pohditaan ja nimetään erilaisia tunteita sekä missä kohtaa kehoa ne saattavat erityisesti tuntua. Esim. ikävä voi tuntua kurkussa, jännitys vatsanpohjassa jne.
- Valmiina oleva lapsi voi auttaa toista pukemaan---tämä ohjaa lasta auttavaisuuteen.

- Tutkin ja toimin ympäristössäni

- Laiva on lastattu- leikki (eri kirjaimilla alkavia asioita, eläimillä, väreillä). Esimerkiksi laiva on lastattu a-kirjaimilla, jolloin lapset vuorollaan sanovat a-kirjaimella alkavan sanan (esimerkiksi laiva on lastattu aaseilla). Tai sitten laiva on lastattu eläimillä, jolloin lapset miettivät eri eläimiä. Voi olla lastattu myös väreillä tai mitä mieleen tulee ja mikä on helppo pienten lasten mieltä. Esimerkiksi laiva voi olla lastattu sillä, mitä ympärillä olevasta huoneesta/ympäristöstä löytyy. Kehittää lasten sanavarastoa, lapset oppivat miettimään kirjainten lisäksi myös eri asioita (eri hedelmiä, eläimiä, värejä jne.)
- Havainnoidaan muotosuurennuslasien läpi (pahvista tehty iso suurennuslasi, joka on kolmion, neliön tai suorakaiteen muotoinen ja jossa keskellä on samanmuotoinen läpinäkyvä ikkuna) tilasta löytyviä erilaisia geometrisiä muotoja.
- Lasketaan tilasta löytyviä samanlaisia asioita, kuten kuinka monta lasta on paikalla, kuinka monta ikkunaa löytyy, kuinka monta pöytää jne.
- Kuinka moneen ehditään laskemaan ennen kuin kaikki on valmista. Motoriikkaharjoituksena esimerkiksi lasketaan viiteen ja seistään yhdellä jalalla, sitten vaihdetaan jne. Lasketaan takaperin kymmenestä tai viidestä noltaan (lukujonot).

